

ні комплекси саморобними пристроями або віртуальними симуляціями. Віртуальний експеримент (PhET, Go-Lab) є чудовим допоміжним інструментом, але він не може повністю замінити тактильний досвід роботи з приладами, що є критичним для формування інженерного мислення.

2. Когнітивне перевантаження та дефіцит часу

Програма 9 класу в умовах НУШ намагається «вмістити неможливе»: зберегти високий рівень фізико-математичної фундаментальності та водночас додати величезний пласт прикладних знань і проектної діяльності.

На вивчення складних тем (наприклад, «Закопи збереження в механіці» або «Фізика атома та атомного ядра») відведено обмежену кількість годин. Намагання реалізувати діяльнісний підхід (дискусії, дослідження, презентації проектів) часто «з'їдає» час, необхідний для розв'язування задач та відпрацювання алгоритмів. Вчитель постійно перебуває в ситуації вибору: або глибоке дослідження, або підготовка до змістового контролю.

3. Психологічне навантаження та паперовий «цифровий» обіг

Перехід на формувальне оцінювання в 9 класі став одним із найскладніших етапів. Суть НУШ — у постійному зворотному зв'язку, проте, коли в учителя 3-4 паралелі 9-х класів по 30 учнів у кожному, надання якісного індивідуального коментаря до кожної роботи перетворюється на цілодобовий марафон. Педагоги відчувають значне емоційне вигорання через розмивання меж робочого часу. Необхідність одночасно вести традиційну документацію та заповнювати складні свідоцтва досягнень із великою кількістю критеріїв створює надлишковий бюрократичний тиск.

4. Проблема наступності підручників

Протягом п'ятирічного експерименту ми неодноразово стикалися з ситуацією, коли навчальні матеріали (підручники, посібники) доопрацьовувалися безпосередньо в

процесі викладання. Відсутність стабільного, вивіреного навчально-методичного комплексу змушує вчителя щовечора ставати «автором власного підручника», збираючи матеріали з різних джерел.

Успіх пілотування став можливим завдяки роботі шкільної команди. Психолого-педагогічний супровід допоміг педагогам уникнути професійного вигорання в умовах постійної адаптації до нових підручників, які часто доопрацьовувалися «на ходу». Методична підтримка від координаторів проекту дозволяла оперативно вирішувати питання щодо структурування уроків у форматі НУШ.

П'ятирічний експеримент із упровадження Державного стандарту базової середньої освіти довів: фізика в НУШ має потенціал стати однією з найцікавіших дисциплін, якщо змістити фокус із сухого академізму на живий досвід та інженерну творчість. Ми побачили, як зміна формату — від класичного уроку до STEM-проектування та «відкритих задач» — перетворює пасивного слухача на активного дослідника, який не боїться помилятися і вміє ставити критичні запитання.

Однак успіх реформи у природничій галузі неможливий без системної підтримки вчителя та оновлення матеріально-технічної бази. Досвід пілотування чітко засвідчив: педагог готовий до інновацій, але він потребує часу на якісний фідбек учням, сучасного обладнання для експериментів та гнучкості в плануванні.

Завершуючи п'ятирічний цикл, ми розуміємо, що НУШ — це не просто нові підручники, а зміна філософії взаємодії. Попереду — масштабування досвіду на всю країну. Наше спільне завдання як професійної спільноти зберегти той вогник пізнавального інтересу, який ми запалили в очах учнів-пілотників, та створити умови, за яких кожен кабінет фізики на Хмельниччині стане місцем справжніх наукових відкриттів. Пройдений шлях був непростим, але результати — сформована наукова грамотність та готовність учнів до викликів технологічного майбутнього варті кожної докладеної зусилля.

Оксана ШАНДРИГІНА,
вчителька фізики
ліцею №11 м.Хмельницького

*природнича
освітня галузь
(фізика)*

Емоційне наставництво — діалог з дітьми як основа ефективного навчання фізики

Сучасна школа функціонує в умовах трансформації освітньої парадигми, де пріоритетом стає не лише засвоєння знань, а розвиток особистості учня. У цьому контексті особливого значення набуває емоційний компонент навчання. На власному педагогічному досвіді я пере-

коналася, що труднощі у навчанні фізики часто пов'язані не зі складністю матеріалу, а з емоційним станом учнів: тривогою, страхом помилки, невпевненістю. Саме тому ключовим напрямом моєї діяльності стало впровадження емоційного наставництва як основи взаємодії з учнями.

Формуючи власну методику, я спиралася на сучасні психолого-педагогічні концепції. Тому моя педагогічна система не є інтуїтивною – вона базується на сучасних наукових підходах. Згідно з концепцією Дж. Готтмана, ефективна взаємодія з дитиною передбачає не ігнорування емоцій, а їх прийняття, осмислення і педагогічно доцільне супроводження [2].

У своїй практиці я трансформувала цю модель у чіткий алгоритм педагогічної дії. Ключовим у побудові взаємодії з учнями для мене є також принцип діалогу. Дж. Борг наголошує, що якість спілкування визначається не тим, що говорить учитель, а тим, наскільки він здатен слухати [1].

Важливу роль відіграє і невербальна комунікація. Дослідження Р. Чалдіні підтверджують, що довіра формується через міміку, інтонацію та зоровий контакт [3]. Робота з емоційною лексикою учнів ґрунтується на ідеях Л. Мартін, яка доводить, що здатність називати емоції є ключем до їх регуляції [5]. Моя методика відповідає підходу, який розглядає навчання як співпрацю [4]. Сутність моєї методики полягає у системному поєднанні трьох компонентів: емоційна підтримка – діалог – діяльнісне навчання.

У своїй педагогічній практиці використовую кілька методичних підходів, що базуються на принципах емоційного наставництва.

1. Формування емоційно безпечного освітнього середовища. Під час навчального процесу важливо створити атмосферу, в якій учні не бояться висловлювати свої припущення, навіть якщо вони виявляються помилковими. Я системно підкреслюю: «Помилка – це частина пізнання». Такий підхід сприяє формуванню дослідницького мислення та підвищує пізнавальну активність учнів.

2. Використання діалогічного методу навчання. Пояснення нового матеріалу супроводжується відкритими запитаннями, які стимулюють учнів до роздумів і формування власних гіпотез. Наприклад, під час вивчення механіки учням пропонується не лише розв'язувати задачі, а й обговорювати можливі причини фізичних явищ, що сприяє розвитку критичного мислення. Це переводить учня з позиції виконавця у позицію дослідника. Такий підхід формує усвідомлене мислення та активну участь учнів [1].

3. Емоційна підтримка під час виконання експериментальних завдань. Під час лабораторних робіт або дослідницьких проєктів учні можуть переживати невпевненість або страх помилки. У таких ситуаціях важливо підтримати учня, підкреслити значення дослідницького процесу та пояснити, що навіть невдалий експеримент є цінним результатом. Тому особливе місце у моїй роботі займають: вербалізація емоцій, рефлексивне слухання, емоційне «дзеркалення», мотиваційні мікродіалоги. Ці прийоми дозволяють учням поступово формувати навички саморегуляції.

У своїй практиці я сформувала чітку модель дій:

- 1) Помітити емоцію.
- 2) Назвати її.
- 3) Підтвердити («Це нормально»).
- 4) Скерувати («Що можемо зробити?»).

Це адаптована модель емоційного наставництва [2], яка працює в реальному навчальному процесі.

4. Використання творчих та ігрових методів навчання. Одним із ефективних прийомів є створення учнями моделей фізичних пристроїв або іграшок із підручних матеріалів. Така діяльність поєднує експериментування, творчість і співпрацю. Урок перетворюється на дослідницьку лабораторію, де учні активно взаємодіють між собою та з учителем. У

цей момент навчання стає емоційно насиченим і значущим для учнів та переходить із рівня «треба» у рівень «цікаво».

Особливу увагу приділяю підготовці учнів до участі в наукових конкурсах та конференціях. Це є складним процесом, що потребує значних інтелектуальних і емоційних зусиль. Учні часто стикаються з тривогою перед виступами, страхом помилки, невпевненістю у власних можливостях.

Для ефективної роботи у своїй практиці застосовую такі прийоми емоційного наставництва:

- вербалізація емоцій – обговорення почуттів, які переживає учень;
- рефлексивне слухання, що допомагає дитині відчувати підтримку;
- емоційне дзеркалення через невербальну підтримку;
- мотиваційні мікродіалоги, спрямовані на формування впевненості.

Це дозволяє трансформувати тривогу у внутрішню мотивацію. Учні поступово навчаються саморегуляції та починають сприймати емоції як ресурс для розвитку.

Також свідомо працюю і зі своїм емоційним станом. Спокій, впевненість і підтримка передаються учням, формуючи атмосферу, в якій знижується страх помилки, підвищується активність, зростає довіра.

Практика показує, що використання принципів емоційного наставництва сприяє не лише покращенню психологічного клімату в класі, а й підвищенню навчальних результатів.

Ефективність методики підтверджується як якісними, так і кількісними результатами. За останні п'ять років, окрім перемог в олімпіадах з фізики, астрономії, екології, під моїм керівництвом було підготовлено 31 переможця I етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України у наукових відділеннях – фізики, астрономії, екології, аграрних наук, метеорології, інженерії та матеріалознавства, охорони здоров'я. Шість учнів стали переможцями II етапу, та п'ятеро – призерами III етапу.

Крім того, учні беруть активну участь у регіональних та всеукраїнських конкурсах наукових проєктів і конференціях.

Це для мене найкраще підтвердження того, що емоційне наставництво працює. Найважливіше – учні перестають боятися помилок і починають мислити. Це дозволяє поєднати високі академічні результати з розвитком особистості учня.

Емоційне наставництво – це не окрема технологія, а стратегія педагогічної діяльності. Мій педагогічний досвід доводить, що емоційне наставництво є ефективною стратегією навчання: коли змінюється характер взаємодії – змінюється і результат навчання.

Емоції не заважають навчанню – вони є його рушійною силою. Через діалог, довіру та підтримку формується навчання, в якому учень не лише засвоює знання, а й розвивається як особистість.

Використані джерела

1. Борг Дж. Мистецтво говорити. — Київ : КМ-Букс, 2019. — 320 с.
2. Готтман Дж., Деклер Дж. Емоційний інтелект у дитини. — Київ : Наш формат, 2020. — 288 с.
3. Чалдіні Р. Психологія впливу. — Київ : Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. — 352 с.
4. Дінтерсмі Т., Вагнер Т. Мистецтво навчати. — Київ: Ранок, 2020. — 256 с.
5. Мартін Л. Книга настроїв. — Київ : Віват, 2018. — 304 с.